

Filosofie a theologie

J.B.Souček zdůrazňoval rok před koncem války (v přednášce o „Theologii a filosofii“, rozmnožené pak synodní radou), že žádný theolog se neobejde „bez pomoci kategorií a pojmů některé filosofie“ (s. 111), že existuje sice různá „relativní afinita“ křesťanské zvěsti vůči některým stránkám určitých filosofí, zatímco vůči jiným tu je obzvláště velké vzdálenost, ale že legitimně si theolog může použít „i nejbližší a nejsympatičtější filosofie“ „jen tak, že ji na důležitých bodech obmění, jaksi zdeformuje“ (s. 114). Tady záleží vždy na perspektivě, a rozumí se zejména také na perspektivě časové, na dobové situaci (ta nemusí být nutně vždy stejná pro theologii i pro filosofii). Po zkušenostech, které vyústily v jakýsi „zpětný vliv“ takových theologicky inspirovaných „deformací filosofie“ na vývoj některých proudů vlastní filosofie (v některých případech dokonce ke křesťanství se vůbec nehlásící či dokonce výslovně atheistické), je rozumné si klást otázku, zda aspoň některé z oněch theologických „deformací“ filosofických přístupů a postupů nemohou znamenat významné podněty a inspiraci pro samo filosofické myšlení (bez ohledu na to, zda se vědomě orientuje na křesťanství nebo nikoli; nevědomky je asi každá filosofie křesťanstvím resp. křesťanským myšlením do jisté míry ovlivněna, vždyť to byli přece především křesťanští myslitelé, kteří filosofie navzdory všem „deformacím“ filosofii zachránili nejen před úpadkem v době helénismu, ale možná i před zánikem). Toto rozpoznání už dnes ostatně není tak vzácné a nezvyklé, jak ukazují četné podniky, v nichž dochází k rozhovorům, k dialogu mezi theology a filosofy, a to díky hlubšímu a kvalifikovanému zájmu z obou stran. Jak je vidět, to, co může v jednu chvíli anebo v jedné situaci vypadat jako akt deformace filosofie ze strany theologů a theologie, může být někdy zúročeno i v zájmu a pro dobro filosofie a filosofů. Že to ovšem vůbec nemusí nutně znamenat nějaké přiblížení obou stanovisek a přístupů, je zřejmé z toho, že ani pro filosofii samu zdaleka neznamená určité navázání na jiného filosofa nutně nějaké sblížení či přiblížení. Je zajisté možné, že pro některé filosofy se může filosofující myslitel, který se takto nechal inspirovat theologem a jeho theologií, jevit jako kryptotheolog (a pseudofilosof); a stejně tak theolog, který se nechá inspirovat a do jisté míry ovlivnit nějakou filosofií, se zase jiným theologům může jevit jako kryptofilosof a pseudotheolog.. Ale to už budou muset rozhodovat jejich žáci a následovníci. Jak ve filosofii, tak v theologii budou vždycky někteří trochu napřed a jiní trochu pozadu. Rozhodující bude vždycky až další vývoj, budoucnost (a ovšem ani ten vývoj nemusí mít vždycky „pravdu“).

(Písek, 090820-1.)